

УДК 383.36:37.091.33:808.5

СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І СТРУКТУРА РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Світлана Помирча

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID 0000-0003-1636-3239
swetlanapom@gmail.com

Олена Ішутіна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID ID 0000-0002-7801-4205
olenaishutina@gmail.com

Ольга Хващевська

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна
ORCID ID 0000-0002-3238-8244
bobr.san83@gmail.com

Анотація. У статті представлено проблему риторизації освітнього процесу в початковій школі. Розглянуто теоретичні засади формування риторичної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках української мови. Окреслено підходи щодо структурних компонентів формування комунікативної компетентності взагалі та риторичної зокрема, а також ключові риторичні вміння здобувачів початкової освіти. Розглянуто й охарактеризовано етапи формування риторичної компетентності учнів початкової, оскільки риторизація освітнього процесу і мовленнєвого розвитку молодших школярів зумовлена соціальним запитом на риторичну освіту; яка сприяє соціальній адаптації учнів початкової школи.

Обґрунтована думка, що риторична вправність учнів початкової школи досягається засобами теоретичного навчання та систематичного використання на уроках з української мови тренувальних вправ із риторики, які сприятимуть розвитку аналітичних та критичних навичок учнів і допомагають їм краще розуміти та використовувати риторичні прийоми у власному мовленні.

Ключові слова: риторика; риторизація; риторична компетентність; риторичні прийоми; вправи з риторики; здобувачі початкової освіти; мовленнєвий розвиток молодших школярів.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Зміни в суспільстві свідчать, що мова, комунікація мають неабияке значення в процесах самовизнання, соціальної адаптації та самореалізації особистості. Серед науковців шириться думка, що, ХХІ століття може стати гуманітарним, де переважатимуть культура, духовні цінності особистості людини. Тож не дивно, що нині зростає соціальний запит на риторичну освіту, адже успішність людини у володінні словом є запорукою досягнень у всіх сферах життєдіяльності.

Основними завданнями шкільної риторики, на думку М. Пентилюк (2018), є «підвищення як загальної культури, так і культури мовлення, мислення, формування мовної особистості, що вільно володіє мовою і має високий рівень комунікативної компетентності» (Пентилюк, 2018, с. 96), адже реформування загальноосвітньої школи визначається провідною функцією рідної мови.

Мовленнєве підґрунтя закладається саме в початковій школі, бо формує в дитини успішний початок у подальшому навчанні. Саме тому, на цьому етапі розвитку освіти, велике значення має проблема оволодіння комунікативною компетентністю взагалі та формування риторичної зокрема.

На думку вчених-лінгводидактів, упровадження в освітній простір елементів риторики, не лише сприятиме розвитку мовлення школяра, його комунікативної й риторичної компетентності, а й є необхідною умовою формування соціально активної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми опанування теорією й методикою формування риторичної компетентності значний внесок зробили відомі вчені-лінгводидакти Н. Голуб, Л. Горобець, О. Корчова, І. Кучеренко, М. Кухарчук, Л. Мацько, Л. Мамчур, В. Нищета, М. Пентилюк, О. Петрик та ін., у працях яких було узагальнено та визначено значення риторики в житті людини, науковий апарат риторики, методика навчання риторики, історичний розвиток як науки про красномовство. Науковці у свої працях демонструють єдність думки щодо важливості мовної освіти учнів засобами риторики. Грамотно висловлювати думки та емоції, дотримуватися мовленнєвої культури, створювати і публічно демонструвати тексти риторичного жанру – необхідна умова формування соціально активної особистості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні аспектів формування риторичної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках української мови

Теоретичні основи дослідження. У суспільстві постійно зростає соціальний запит на риторичну освіту, адже успішність у володінні словом є запорукою успіху людини практично у всіх сферах життєдіяльності. Особливої значущості, за таких умов, набуває проблема формування у школярів

компетентностей у мовленні, спілкуванні, комунікації, що відповідає запитам і вимогам сучасного суспільства. Відомо, що оволодіння риторичною компетентністю – необхідна умова формування соціально-активної особистості, адже важливим завданням сучасної освіти – навчити здобувачів початкової освіти грамотно використовувати мовні та художні засоби для передачі думок, інформації, емоцій, дотримуватися мовленнєвої культури, створювати та проголошувати зв'язний текст риторичного жанру відповідно до мети й ситуації публічного виступу. Сьогодні проблема формування риторичної компетентності набуває особливої гостроти на всіх рівнях освіти, як один з аспектів педагогічної інновації в середній школі.

У сучасних навчальних програмах для початкової школи зазначено, що однією з ключових компетентностей, є комунікативна, мета якої «формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію, використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, а також, що важливо, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах задля досягнення певної мети» (Нищета, 2015, с. 68).

Серед загально-очікуваних результатів мовно-літературної галузі, які прописані в Державному стандарті початкової загальної освіти (2018) зазначено, що дитина: має орієнтуватися в інформаційному просторі, створювати власні висловлювання за власними спостереженнями, життєвим досвідом; висловлює власні погляди із дотриманням правил літературної вимови; під час спілкування доречно добирає вербальні і невербальні засоби, а також використовує у власному мовленні формули мовленнєвого етикету.

Нині, на думку науковців, спостерігається зниження в дітей початкової школи мовленнєвої та комунікативної культури, спостерігається дефіцит умінь і навичок етичної мовленнєвої й комунікативної поведінки. Тож, М. Пентилюк (2018) убачає, що єдиним вирішенням зазначеної проблеми є залучення до шкільної освіти елементів практичної риторики як засіб «підвищення як загальної культури, так і культури мовлення, мислення, формування мовної особистості, що вільно володіє мовою і має високий рівень комунікативної компетентності» (Пентилюк, 2018, с. 96).

Останнім часом процес риторизації в навчальному процесі на уроках української мови, розглядається в працях О. Залюбінської (2010), М. Захарійчук (2018), В. Науменко (2018), В. Нищета (2019), І. Кучеренко (2019) та інших. Такий інноваційний підхід в освітньому просторі Нової української школи, визначається як «впровадження елементів риторики у вивчення всіх розділів мови», сприятиме формування мовної й риторичної особистості учня, розвитку культури його мовлення, а також набуття комунікативної та риторичної

компетентностей .

Зазначимо, що термін «риторизація» уперше був ужитий С. Мінеєвою, на позначення процесу «...переосмислення предмета і способів його викладання, організації освітнього процесу як повноцінного ділового спілкування за канонами риторики ... активізацію пізнавальної діяльності процесу навчання засобами діалогу» (Мамчур, 2013, с. 42).

На думку І. Кучеренко (2019), В. Нищети (2019), запровадження риторизації в шкільній мовній освіті, мотивує вчителя початкової школи створювати на уроках української мови підходящі умови щодо формування навичок риторичної активності учнів, залучати всіх дітей до практичної комунікації.

Науковці зазначають, що використання елементів практичної риторики на уроках української мови в початковій школі, є показником високих стандартів мовної освіти учнів, до складу якої входять наступні компоненти:

1. Мовленнєва практика.
2. Підпорядкування лінгвістичної теорії інтересам розвитку мовлення.
3. Мотиваційна готовність до комунікативно-мовленнєвої діяльності.
4. Зацікавленість і усвідомлення значущості риторичної освіченості.
5. Особистісно-орієнтована спрямованість навчального процесу.
6. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія вчителя й учнів.
7. Раціональне поєднання традиційних та інноваційних методів.
8. Використання риторично яскравих засобів» (Кучеренко, 2019, с. 69).

М. Пентилюк (2018), звертає увагу педагогів, що мовленнєвий розвиток школярів має відбуватися не лише на уроках української мови, а й під час вивчення всіх предметів освітніх галузей початкової школи та виокремлює основні аспекти навчальної риторики: єдність слова і думки, морально-етична поведінка оратора, емоційна переконаність промовця, навчальний діалог, риторичні жанри, риторична норма.

Зазначимо, що для здобувачів початкової школи риторичні вміння є важливим компонентом сформованого усного мовлення. Володіння здібностями грамотно висловлювати свої думки, аргументувати свої погляди та викликати у слухачів певні емоції, аналізувати власні та інші висловлювання – можуть бути досягненні засобом практичного застосування на уроках риторичних прийомів.

Риторичні вміння учнів початкової школи включають набір навичок, які сприяють ефективному та переконливому висловленню своїх думок, впливу на сприйняття публічних виступів та здатності вести аргументовану дискусію.

Окреслимо ключові риторичні вміння здобувачів початкової освіти:

1. *Переконливе мовлення* характеризується вмінням застосовувати аргументи

для переконання слухачів у вірності своїх думок.

2. *Логічне мислення* демонструє вміння будувати логічні, послідовні зв'язні тексти.
3. Використання у мовленні *риторичних засобів*, прийомів.
4. Ефектна *вимова та інтонація* пов'язана із вмінням володіти голосовим тоном, ритмом, інтонацією для емоційного враження від мовлення.
5. *Інтерактивне спілкування* характеризується вмінням вести діалог, ставити запитання до слухачів.
6. Доцільне використання мовних засобів у *різних жанрах та стилях* мовленнєвої діяльності.

Дослідник запровадження практичної риторики в початковій школі В. Нищета (2019) говорить, що риторичні навички мають здійснюватися автоматично під час мовлення. Він також пов'язує аспекти риторичної діяльності учнів із знаннями про риторичну, про текст, мовленнєві ситуації, публічне, власне риторичне, монологічне, діалогічне, полемічне мовлення, риторичні засоби, цінності тощо.

Серед науковців немає одностайної думки щодо тлумачення поняття «риторична компетентність». У своїх працях В. Нищета (2019) характеризує риторичну компетентність як вищий рівень мовленнєвої компетентності, адже вона відображає життя мови, мовну і мовленнєву культуру; предметом уваги якої є історію риторики, зв'язок мови і культури, духовний світ особистості, жанрово-стилістичні особливості текстів.

Окреслення структурних компонентів та шляхи формування риторичної компетентності є предметом уваги і суперечностей серед сучасних лінгводидактів, які у своїх працях характеризують її як «сукупність знань і вмінь, що визначають ефективність стратегії й тактики мовлення» (Залюбівська, 2010); «... здатність до ефективного спілкування; демонструвати коректну мовленнєву поведінку» (Мамчур, 2013); як найвищий рівень комунікативної компетентності, як здатність свідомо створювати, виголошувати авторський текст відповідно до мети публічного мовлення (Пентилюк, 2018); як «володіння знаннями, уміннями, навичками, експресивними, емоційними, логічними засобами мови» (Нищета, 2018).

У працях із риторики, Л. Мамчур (2013) окреслює обов'язкові компоненти риторичної компетентності, а саме, лексико-граматична грамотність та багатство словникового складу, доцільність тону мовлення, які доречно поєднуються з уміннями ефективно управляти своїм мисленням і мовленням. Філологиня Л. Мацько риторичну компетентність пов'язує із володінням знаннями дітей про риторичну науку, історію її походження; системою основних риторичних

понять і термінів узагалі та проведенням риторичного аналізу тексту різних типів, виокремлення теми, тез, доказів та мовних засобів зокрема.

Л. Горобець структуру риторичної компетентності представляє як послідовність трьох компонентів:

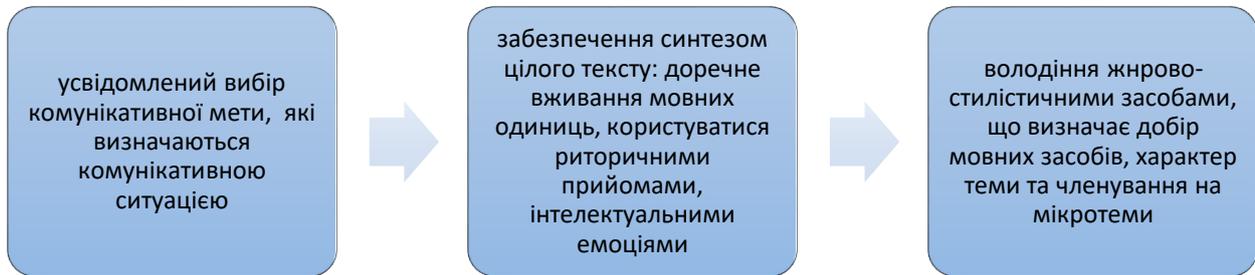

Рис. 1. Структура риторичної компетентності

Узагальнюючи думки та напрацювання науковців в руслі окресленого питання, зазначимо, що формування риторичної компетентності учнів початкової школи відбувається засобами теоретичних знань, практичних навичок, набуття яких має здійснюватися поетапно.

Перший етап – це **спостереження**, ознайомлення учнів з теоретичними відомостями про риторику; аналізувати тексти-зразки, створювати схему риторичного виступу, аналізувати вербальні та невербальні засоби впливу тощо.

Другий етап – **моделювання**, під час якого школярі навчаються скорочувати, доповнювати, редагувати риторичні тексти; доцільно використовувати вербальні та невербальні засоби впливу та коректувати інтонацію (темп, тембр, голос) відповідно до мети виступу.

Третій етап – **творчий**, учні початкової школи здатні вести диспути, бесіди із презентаціями, захищати проєкти, проведеннях риторичних ігор, експериментів.

До речі, І. Кухарчук, Л. Лучкіна (2021) вважають, що поетапне формування риторичної особистості має відбуватися за умови застосування риторичних вправ із послідовним та систематичним їх відпрацюванням.

На першому етапі запровадження риторизації в освітньому процесі початкової школи, доцільно використовувати **аналітичні вправи** з риторики. Вони спрямовані на розвиток здатності учнів аналізувати мовлення, виражати свої думки і допомагають розвивати критичне мислення. Ось декілька вправ, які можна використовувати для цього:

- аналіз виступу: учні слухають або дивляться на виступ і після цього аналізують його, визначаючи основні ідеї, використані риторичні засоби, структуру виступу
- порівняльний аналіз: учні порівнюють два або більше виступи на одну

тему та визначають, який з них є більш переконливим чи ефективним;

- аналіз рекламного повідомлення: учні вивчають рекламне повідомлення та аналізують його, використані риторичні прийоми, емоційний вплив та ефективність рекламного повідомлення;

- аналіз літературного твору: учні аналізують виразне мовлення, вибір слів, структуру та стиль автора;

- критика власного мовлення: учні визначають сильні та слабкі сторони, можливість вдосконалення та використані риторичні засоби.

Ці вправи сприяють розвитку аналітичних та критичних навичок учнів і допомагають їм краще розуміти та використовувати риторичні прийоми у власному мовленні.

На другому етапі **мовленнєво-комунікативні** риторичні вправи спрямовані на розвиток навичок ефективного спілкування та виразного мовлення. Ці вправи сприяють формуванню вмінь виражати свої думки, переконливо аргументувати свою точку зору та впливати на аудиторію. Ось декілька прикладів:

- рольові ігри: учні відтворюють різні сценарії, імітуючи реальні життєві ситуації;

- вправи на розвиток слухацької уваги: учні слухають короткі аудіо- або відеозаписи та розповідають про їхнє зміст, формулюючи основні ідеї та висновки;

- вправи на розвиток емпатії: учні розповідають про свої власні думки та враження, а також намагаються розуміти точку зору інших учнів;

- обговорення етичних питань: учні обговорюють різні етичні питання та висловлюють свою точку зору, аргументуючи її.

Ці вправи сприяють розвитку різних аспектів мовленнєво-комунікативних навичок та допомагають учням впевненіше виражати свої думки та спілкуватися з іншими.

На третьому етапі запровадження **комунікативно-творчих вправ** з елементами практичної риторики, спрямовані на розвиток креативності та ефективної комунікації. Ці вправи допомагають учням виражати свої думки нестандартними способами та розвивати творчий підхід до висловлювання. Ось декілька ідей:

- створення казки чи історії: учні отримують тему та завдання створити казку або історію, в якій вони мають передати певний моральний вчинок чи навчити щось нове. Важливо, щоб вони використовували різні літературні ідеї;

- гра «зміни кінець»: учні слухають коротку історію чи анекдот та змінюють її закінчення так, щоб воно було цікавим, несподіваним або

гумористичним;

- творча інтерпретація вірша: учні вибирають вірш та представляють його, використовуючи творчі методи: танець, образотворче мистецтво, імпровізацію.

Ці вправи сприяють розвитку творчості, сприяють здатності до ефективної комунікації та вираженню ідей в оригінальний спосіб.

Окремої уваги заслуговує використання на уроках із мови риторичних задач мета яких полягає в побудові висловлювань, враховуючи всі компоненти мовленнєвої ситуації. Це особливий вид навчальних завдань, спрямованих на створення висловлювань. За думкою І. Кухарчук і Л. Лучкіна (2021), риторичні задачі можуть включати будь-яку тему (що забезпечує їх повторюваність та системність) і передбачати вибір доречних, правильних та точних мовних засобів (що дозволяє підтримувати предметну спрямованість риторизації, а також реалізовувати функціональний підхід до вивчення української мови). Такий вид навчальних завдань на уроках з української мови вчить дітей початкової школи будувати висловлювання з урахуванням всіх компонентів мовленнєвої ситуації, що у свою чергу, розвивають діалогічні, когнітивно-комунікативні здібності учнів.

Такі мовленнєві вправи, сприятимуть формуванню риторичної вправності учнів молодшої школи, розвитку практичних навичок і вмінь: «визначати види і жанри красномовства, обґрунтовувати мету і завдання мовлення; добирати факти, аргументи для доведення своєї позиції; логічно правильно будувати риторичний твір; встановлювати контакт зі слухачами, безпомилково використовувати лексичні, морфологічні засоби для створення образного мовлення, промовляти промову» (Кухарчук & Лучкіна, 2021).

Висновки з дослідження. Отже, риторична компетентність як процес мовленнєвого розвитку учнів початкової школи вважаємо перспективною інновацією, оскільки послідовне її впровадження в освітній простір початкової школи, сприятиме формуванню комунікативної та риторичної компетентностей здобувачів початкової школи. Запровадження риторизації стане дієвим кроком для подальшої модернізації початкової мовної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. Постанова КМУ від 21.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.
2. Залюбівська, О. Б. (2010) Педагогічні засади формування риторичної культури особистості. *Вісник ВПІ*, 6, 126–132.
3. Кухарчук, І., Лучкіна, Л. (2021). Риторична компетентність учнів: зміст, структура та шляхи формування. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, № 8 (346), Ч. 1, 149–160.

4. Кучеренко, І. (2019). Риторизація сучасного уроку української мови: зміст і шляхи реалізації. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 45, 66–73.
5. Мамчур, Л. (2013). Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 8 (2), 182–186
6. Науменко, В. О. і Захарійчук, М. Д. (2018). Урок риторики в початкових класах. *Початкова школа*, № 3, 21–24.
7. Нищета, В. (2019). Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*, 22 (209), 93–98.
8. Нищета, В. (2015). Формуємо риторичні вміння та риторичну компетентність : програма дослідно-експериментального навчання української мови. *Українська мова і література в школах України*, № 7–8, 66–73.
9. Пентиліук, М. (2018). Текстоцентричний аспект формування риторичних умінь і навичок учнів. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики*. Київ : Ленвіт, 96–108.

THE ESSENCE, CONTENT AND STRUCTURE OF THE RHETORICAL COMPETENCE OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS

Svitlana Pomyrcha

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Primary Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID 0000-0003-1636-3239
swetlanapom@gmail.com

Olena Ishutina

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Primary Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-7801-4205
olenaishutina@gmail.com

Olha Khvashchevska

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Primary Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3238-8244
bobr.san83@gmail.com

Abstract. The article presents the problem of rhetoricalization of the educational process in primary school. The theoretical foundations of the formation of rhetorical competence of students of primary education in Ukrainian language lessons are considered. Approaches to the formation of structural components of communicative competence in general and rhetorical competence in particular, as well as key rhetorical changes of primary education students are outlined. The stages of

formation of the rhetorical competence of elementary school students are considered and characterized, after the rhetoricalization of the educational process and the speech development of younger schoolchildren is determined by the social demand for rhetorical education; which promotes social adaptation of primary school students. The formation of rhetorical competence of primary school students takes place by means of theoretical knowledge, practical skills, the acquisition of which should be carried out in stages. The first stage is observation, familiarization of students with theoretical information about rhetoric; analyse sample texts, create a scheme of rhetorical speech, analyse verbal and non-verbal means of influence, etc. The second stage is modelling, during which schoolchildren learn to shorten, supplement, and edit rhetorical texts. The third stage is creative, primary school students are able to conduct debates, conversations with presentations, present projects, conduct rhetorical games, experiments.

It is a well-founded opinion that the rhetorical skill of primary school students allows the use of theoretical learning and the systematic use of training exercises on rhetoric in Ukrainian language lessons, which contribute to the development of analytical and critical skills of students and help them better understand and use rhetorical techniques in their own speech.

Keywords: rhetoric; rhetoricalization; rhetorical competence; rhetorical techniques; exercises in rhetoric; primary schoolchildren; speech and language development in primary school children.

REFERENCES

1. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity. Postanova KМУ vid 21.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]
2. Zaliubivska, O. B. (2010). Pedagogichni zasady formuvannia rytorychnoi kultury osobystosti [Pedagogical principles of formation of rhetorical culture of personality]. *Visnyk VPI*, 6, 126–132. [in Ukrainian]
3. Kukharchuk, I. & Luchkina, L. (2021). Rytorychna kompetentnist uchniv: zmist, struktura ta shliakhy formuvannia [Rhetorical competence of students: content, structure and ways of formation]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*, № 8 (346), Ch. 1, 149–160. [in Ukrainian]
4. Kucherenko, I. (2019). Rytoryzatsiia suchasnoho uroku ukrainskoi movy: zmist i shliakhy realizatsii [Rhetoricization of the modern lesson of the Ukrainian language: content and ways of implementation]. *Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, 45, 66–73. [in Ukrainian]
5. Mamchur, L. (2013). Formuvannia movno-rytorychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia-slovesnyka [The formation of linguistic and rhetorical competence of the future teacher-lexicographer]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 8 (2), 182–186 [in Ukrainian]
6. Naumenko, V. O. & Zakhariichuk, M. D. (2018). Urok rytoryky v pochatkovykh klasakh [Rhetoric lesson in primary school]. *Pochatkova shkola*, 3, 21–24. [in Ukrainian]
7. Nyshcheta, V. (2019). Rytorychna kompetentnist uchniv zahalnoosvitnikh shkil yak pedagogichna problema [Rhetorical competence of secondary school students as a pedagogical problem]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (pedagogichni nauky)*, 22 (209), 93–98. [in Ukrainian]
8. Nyshcheta, V. (2015). Formuiemo rytorychni vminnia ta rytorychnu kompetentnist : prohrama doslidno-eksperymentalnoho navchannia ukrainskoi movy [Forming rhetorical skills and rhetorical competence: a program of research-experimental teaching of the Ukrainian language]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*, 7–8, 66–73. [in Ukrainian]
9. Pentyliuk, M. (2018). Tekstotsentrychnyi aspekt formuvannia rytorychnykh umin i navychok uchniv [The text-centric aspect of the formation of students' rhetorical abilities and skills]. *Aktualni problemy suchasnoi linhvodydaktyky*. Kyiv : Lenvit, 96–108. [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
28.04.2024 р.